

A COVID-19 MEGJELENÉSÉVEL BEFEJEZETTNEK NYILVÁNÍTOTT JÉGKORONG BAJNOKSÁGOK VÉGEREDMÉNYEINEK MEGHATÁROZÁSA – IGAZSÁGOSSÁGELMÉLETI OLDALRÓL

WITH THE APPEARANCE OF COVID-19 THE DETERMINATION OF THE „FINISHED” ICE HOCKEY
CHAMPIONSHIPS’ FINAL RESULTS – FROM THE POINT OF VIEW OF THE THEORIES OF JUSTICE

Zimányi Róbert G.

Testnevelési Egyetem, Sporttudományok Doktori Iskola, doktorjelölt, Budapest

Összefoglaló

A COVID-19 azonosításával elsődleges cél a vírus terjedésének megfékezése és a népesség egészségmegőrzése. Az elsődleges társadalmi feladatok megoldása, vagy megoldására való törekvés után terelődhet a sportra is figyelem. A tanulmány a jégkorong versenysportot, ezen belül a jégkorong bajnoki végeredmények meghatározásainak döntését vizsgálja. A legtöbb jégkorong bajnokság még zajlott, amikor kitört a COVID-19 világvárvány, amely következtében először szüneteltettek bajnokságokat, amelyeket vagy folytattak a korlátozások figyelembevételével, vagy idő előtt véget vetettek a szezonnak. Mi a helyzet azokkal a jégkorong bajnokságokkal, ahol szezon közben véget vetettek a bajnokságnak? Ebben az esetben is meg lehetett határozni végeredményt? Ha igen, mi alapján? A végeredmények meghatározásakor az igazságosságelméleteket hívom segítségül. Mi alapján igazságos akkor egy jégkorong bajnokság végeredményének meghatározása, ha nem játszották végig a bajnoki szezon? Kutatásom során több igazságosságelméletet is vizsgállok, amelyek szerepet játszanak különböző jégkorong bajnokságok végeredményeinek meghatározásaiban. A tanulmány több esetpéldán is igazolja, hogy valóban igazságos döntést hoztak a szervezők. Az egyetlen, azonban legfontosabb kérdés: mely igazságosságelméletek domináltak a végeredmények meghatározásában? Mindegyik vizsgált esetben releváns tényező volt a döntésnél a versenysportra jellemző meritokrácia eszméje, azonban ezen belül is tapasztalható különbség: az elért eredmények időbelisége és aktualitása között. A sportpályán elért eredmények mellett sok esetben az egalitarianizmus is megjelent, ahogy a (benthami és milli) utilitarizmus.

Kulcsszavak: COVID-19, versenysport, jégkorong, igazságosság, végeredmények

Abstract

COVID-19 has long-term effects – solving (or trying to solve) these primary social problems attention can also be focused on sport as a social subsystem. The study examines the competitive sport, including the final results of championships in ice hockey. Most championships were going on when the COVID-19 pandemic broke out. As a result, the most of the championships were suspended – which were either continued after the restrictions, or ended the season. What about the ice hockey tournaments, where the season ended prematurely? In this case, was the final result determined as well? If so, on what basis? At determining the final results, the organizers tried to make the most just decision. However, on what basis is it just to determine the final results of these championships? The study examines several theories of justice which play a (key) role in determining the final result of ice hockey in different championships. The study confirms this theory in several case examples: the organizers (league association) really made a just decision. The only, but the most important question is: which theory of justice was (or theories of justice were) dominated in determining the final results? In each case examined, the principle of meritocracy appeared (at some level). In accordance to the nature (telos) of the competitive sports, at determining of the final results the idea of meritocracy dominated. However, there is also a difference within meritocracy: between the timeliness and actuality of the reached results. In addition to the achievements on the sports field, the egalitarianism has also appeared in many cases, as another theory of justice – as well as the utilitarianism (by Bentham and Mill).

Keywords: *COVID-19, competitive sport, ice hockey, justice, final results*

BEVEZETÉS

TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA

Az emberiségre nézve is veszélyes vírust azonosítottak 2019 végén, amelyet COVID-19-nek neveztek el. Ennek ellenére a vírus komolyabb hatásai 2020-ban kerültek a köztudatba, amikor a WHO világjárvánnyá nyilvánította (KORONAVÍRUS-GOV, 2020). Egyelőre felbecsülhetetlen egészségügyi, társadalmi károkat okozott és okoz még a mai napig is a vírus, emberéleteket követelve – legfontosabb a vírus okozta társadalmi problémák mielőbbi megoldása. A koronavírus járvány a sportot sem kímélte, kutatásom a COVID-19, sportéletben, ezen belül a versenyjégkorongban bekövetkezett hatásaival foglalkozik, ezen belül a vírus okozta sportélet leállításának, szüneteltetésének és igazságos végeredményének meghatározásával.

JÉGKORONG VERSENYSPORT ÉS TÉLOSZ KAPCSOLATA

A COVID-19 hatására eleinte számos sporteseményt zárt kapuk mögött rendeztek, majd elhalasztottak, szüneteltettek bajnokságokat. Voltak olyan bajnokságok is, amelyeket sportosan kifejezve le is fűjtak, azaz a lezárás mellett döntöttek. A bajnokságok szüneteltetése nagyon fontos és hasznos volt társadalmilag, az egyének egészségmegőrzésének védelmében és a vírus terjedésének megfékezésében. Voltak és vannak közös (európai) minták a válságkezelésben, ennek ellenére nem mindegyik ország és nemzet ugyanazt az utat járta be, e megállapítás a sportéletre is, ahogy a jégkorong bajnokságokkal kapcsolatban is igaz. A különböző jégkorong szövetségek, a kormányzati döntésekkel összhangban más és más folytatást javasoltak a bajnokságokat tekintve. Minden esetben igazságos végeredmény-meghatározás és bajnokhirdetés történt? Amely sportágakban szüneteltették, majd folytatták a bajnokságot, ott egyszerűbb a helyzet, hiszen a versenypályán lehetőség nyílt bizonyítani és bajnoknak lenni, de mi a helyzet azokkal a jégkorong bajnokságokkal, ahol nem játszották végig a COVID-19 miatt az idejét, ennek ellenére bajnokot hirdettek. Igazságos döntés született minden esetben?

Kutatásom a jégkorongsportot vizsgálja, ezért a versenysport téloszának is meg kell felelni – mielőtt azonban rátérek mélységében is a kutatási kérdésre, messzebből kezdeném. A sporteseményeket különbözőképpen lehet csoportosítani és elemezni, eszerint megkülönböztethetünk sportegyesületi analógiának megfelelően verseny- és szabadidős sport-tevékenységeket és sporteseményeket (ZIMÁNYI – VERMES, 2016). A különböző vizsgált jégkorong bajnokságok versenysporteseménynek számítanak, így ennek megfelelően is kell elemezni a bajnokságokat. Ha a versenysport téloszát szeretnénk meg tudni, először is definiálni kell és értelmezni annak jelentését. A télosz fogalmát Arisztotelésznél fedezhetjük fel, aki szerint meg kell találnunk a lényegi

természetet, a célt (ARISTOTLE, 2011). Ezen gondolatból kiindulva, mi lehet a sportban, egy jégkorong bajnokság célja, lényegi természete, azaz télosza? Ezalatt az alábbi (a tudomány és közvélemény számára is könnyen elfogadható) tézist értem: a sport normatív értékeinek betartása mellett, amely értékekre jelen körülmények között nem térek ki (SIMON et al., 2015), megnyerni adott versenyt „egyenlő kiinduló feltételek mellett”, legyőzni minél több ellenfelet úgy, hogy a végén adott csapat végezzen az első, vagy aspirációs szintként értelmezve a lehető legelőkelőbb helyezésen. Ha teljesül a feltétel, akkor a versenysport télosza is érvényesül.

Minden győzelem és bajnoki cím igazságos? A válasz igen, de csak akkor, ha előfeltételként teljesül adott esemény, jelen esetben a jégkorongsport télosza. Az igazságosság pontos megértéséhez meg kell vizsgálni a felmerülő és lehetséges igazságosságelméleteket. Az igazságosság nemcsak napjainkban fontos társadalmi kérdés, már az Ókorban, Arisztotelész is a legfőbb erénynek nevezte (ARISTOTLE, 2011). Azonban igazságosság alatt nem mindenki ugyanazt érti – mi lehet ennek az oka?

ELMÉLETI HÁTTÉR: IGAZSÁGOSSÁGELMÉLETEK – VÉGEREDMÉNYEKRE FÓKUSZÁLVA

Mit jelent az igazságosság? Válasz: ha úgy osztjuk el a „fontosabb dolgokat” helyes módon, ahogy megérdemljük (SANDEL, 2009). Felmerül azonban a kérdés: mit érdemlünk meg, és miért? Fontos az elkövetkezőkben, hogy morális oldalról közelítsük meg a kérdést. A következőkben felsorolásra kerülnek olyan igazságosságelméleteket, amelyek szerepet játszhatnak a jégkorong bajnokságok végeredményeinek meghatározása kapcsán. A tanulmány terjedelmére való tekintettel az igazságosságelméleteket nem elemzem minden részletére kiterjedően a teljesség igényének megfelelően, hiszen a tanulmány a COVID-19, jégkorong bajnokságok végeredményeire gyakorolt hatásait vizsgálja. A vizsgált igazságosságelméletek felsorolása után konkrétan kifejtésre és elemzésre kerülnek a tanulmány szempontjából releváns igazságosságelméletek gyakorlati aspektusai.

Az evolúciós igazságosság úgy értelmezhető, mint az evolúciós-elmélet adaptálása az igazságosságra vonatkozóan. Azaz elsődleges a különböző külső és belső feltételeknek megfelelő alkalmazkodás (DARWIN, 2015). Alkalmazkodás során (a minél jobb bajnoki helyezés elérése érdekében) úgy kell meghatároznunk a stratégiánkat és az ellenfelek elleni taktikánkat, hogy a mérkőzés során befolyásoló szereppel is rendelkezünk, azaz le tudjuk győzni mindig éppen aktuális, soron következő ellenfelünket. Arisztotelésznél (ahogy az előző fejezet végén szerepelt) az igazságosság legfőbb erényként jelenik meg, az arisztotelészi igazságosság a kiválóságra épít, azaz középpontban a kiválóság alapú megkülönböztetés áll. Arisztotelésznél kardinális erényként értelmezhető: az embereknek megadni azt, amit érdemelnek, ami jár nekik és mindez a kiválóság alapján

határozható meg és a többiek így is a legjobb helyzetbe kerülnek (ARISTOTLE, 2011). Az egalitarianizmus szerint egyenlőségre törekedjünk, „mindenki egyenlő” – a meritokrácia ezzel ellentétben az elért eredményeken alapuló rendszert és az ennek megfelelő igazságosságot hirdeti. Az utilitarizmus szerint a haszonelvűség a lényeg, Bentham a boldogság maximalizálását kutatta, szerinte az élvezetnek nagyobbnak kell lennie, mint a fájdalomnak (BENTHAM, 1996). Mill is megvédte a bírálókkal szemben a haszonelvűséget, etikájának középpontjában az egyéni szabadságjogok és a haszonelvűség összevetése, összeegyeztetése szerepel: az emberek szabadon bármit megtehetnek, amit csak akarnak, ennek egy feltétele, hogy nem árthatnak vele másoknak (MILL, 1989). Mill filozófiájában kulcsszerepet kapnak a magasabb rendű élvezetek. Szerinte az alacsonyabb és magasabb rendű élvezetek között különbséget kell tenni. A magasabb rendű élvezetek erősebb, hosszabban tartó élvezeteket eredményezhetnek, amely boldogsághoz vezet. Természetesen léteznek további igazságosságelméletek is, amelyeket nem elemzek jelen tanulmány keretein belül.

KUTATÁSMÓDSZERTAN

Célom bemutatni, hogy számos igazságosságelmélet létezik és alkalmazható is a végeredmények meghatározása kapcsán, ennek feltétele a versenysport téloszának megfelelni, valamint a döntésnél meritokratikus és kiválóság alapú megkülönböztetést alkalmazni. Kutatásomban az eseménnyel kapcsolatban felmerülő igazságosságelméleteket vizsgálom. A tanulmányban bemutatott esetpéldák során alkalmazott igazságosságelméletek alapján el kell dönteni, mely igazságosságelméletet követték a szervezők a végeredmények meghatározásával kapcsolatban, és miért. Jelen keretek között több sportesemény kerül vizsgálat alá, amelyek végeredmény meghatározása különbözhet – egyben azonosak, ha a versenysport téloszával nem ellentétes, akkor sikerült a szervezőknek igazságos döntést hozniuk. A vizsgálat több jégkorong bajnokságának végeredményének meghatározását kutatja.

EREDMÉNYEK

JÉGKORONG BAJNOKSÁGOK VÉGEREDMÉNYEINEK IGAZSÁGOS MEGHATÁROZÁSA

A következőkben a COVID-19 által befejezettnek nyilvánított jégkorong bajnokságok végeredményeinek meghatározásait mutatom be, és az azt igazoló igazságosságelméleteket. Az elkövetkezőkben is fontos, hogy csak olyan igazságosságelmélet lehet elfogadható, amely kompatibilis a versenysport végeredményének meghatározásával, azaz a télosznak itt is teljesülnie kell – ez kizáró kritérium, enélkül nem beszélhetünk igazságos végeredmény megállapításokról; valami

(pozitív) alapján (például a versenypályán elért eredményekkel) meg kell különböztetni a győztest. A következőkben bemutatásra kerülnek különböző (európai, de nemzethatárokon átnyúló) jégkorong bajnokságok szervezők általi hivatalos végeredmény meghatározásai úgy, hogy lefűjták a bajnokságot és „valami” alapján győztest, vagy esetleg győzteseket kellett hirdetni.

A közép-kelet-európai régióban először az (akkori nevén) EBEL (osztrák székhelyű) jégkorong bajnokság jelentette be, hogy befejeződnek a küzdelmek. Eleinte olyan lépéseket hoztak a járvány megfékezésére, hogy a mérkőzések után nincs hagyományos kézfogás a játékosok között, azonban amikor egyre komolyabb társadalmi és népegészségügyi problémákat okozott a vírus terjedése, véget vetettek a bajnokságnak (EBEL, 2020). Az alapszakaszt, illetve a középszakaszt is le tudták játszani; a rájátszás (play-off) első fordulójánál tartott a sorozat, amikor véget ért azonnali hatállyal a bajnokság – ahogy a német jégkorong bajnokság is (NSO/1, 2020). Miként lehet ezen szakasz alapján meghatározni a végeredményt? 8 csapat jutott be az EBEL rájátszásába, ahol mindenkinek egyenlő esélye volt a győzelemre (ha az előző, a bajnokságban elért eredményeket nem számoljuk, és elfogadjuk a sport bizonytalan végkimenetelű mivoltát, az, hogy bárki bármikor bárkit legalább egyszer legyőzhet). Ha azonban azt vesszük figyelembe, hogy az alapszakasz és a középszakasz után is meg lehetett volna állapítani végeredményt, akkor a meritokrácia (és így az arisztotelészi kiválóság alapú megkülönböztetés) révén az eddig elért eredmények alapján az alapszakasz utáni középszakasz győztese lehetett volna az idei bajnok. Milyen döntést hoztak a szervezők? Nem hirdettek bajnokot (NSO/1, 2020), azaz, ha nem tudják végig játszani a bajnokságot, nem neveznek meg győztest, az alapszakasz és a középszakasz csak 1-1 állomás, a rájátszás győztese lenne a végső bajnok, amely szakasz azonban elmaradt – így az eredeti versenykiírás szerint avattak volna győztest, de ebben az esetben külső körülmények miatt nem lehetett, illetve nem is vártak a folytatásra (részben indok lehet a sportág téli szezonálisága, amelyre a későbbiekben még röviden kitérek).

Az EBEL és a német jégkorong bajnokság után a szlovák (bázisú) jégkorong bajnokságot is befejezettek nyilvánították. Eleinte csak elhalasztották, majd a klubok kérésére befejezettek nyilvánították a bajnokságot – ahogy a lengyel, a norvég, a svájci és a szlovén jégkorong bajnokság esetében is (NSO/2, NSO/3, 2020). Hirdettek bajnokot a szlovák jégkorongligában? Az EBEL-lel ellentétben, a szlovák bajnokságban avattak győztest: a címvédő, és egyben a felsőház tabelláját vezető HC Banská Bystrica lett a bajnok az érintett klubok kezdeményezésére (NSO/3, 2020). Miért, milyen igazságossági elv alapján döntöttek így? Az EBEL-lel ellentétben, a korábbi (címvédő) és jelenlegi (aki vezette a bajnokságot) meritokráciát (és kiválóságot) vették alapul, azaz a korábbi (előző szezon vége) és az eddigi pályán elért eredmények alapján. Ez még indokolhatónak is tűnik, azonban az EBEL igazságossági érvelését is meg lehet érteni, hiszen nem volt még vége a bajnokságnak, így a szlovák jégkorong ligában a korábbi mellett egy pillanatnyi

meritokráciára is támaszkodtak, a bajnokság aktuális állására – nem számolva a sportban lévő evolúciós alkalmazkodással és befolyásolási erővel és szereppel a rájátszásra, emellett a fordulatosságra és a bizonytalan végkimenetelre. Azaz az egalitarianizmus elvét nem tudjuk felfedezni, mert nem volt egyenlő esélye a rájátszásba bejutó csapatoknak a végső győzelemre. Ellentétben az osztrák bajnoksággal, ahol nem hirdettek bajnokot, így úgy is értelmezhető, hogy senki sem végzett sem előrébb, sem hátrébb a másik rájátszásba bejutó csapatnál, azaz az egyenlőség elve teljesült, képzeletben meghagyták a lehetőséget, hogy bármelyik rájátszásba bejutó csapat megnyerhette volna az idei versenykiírást.

A hirtelen befejezés mellett döntött a magyar (bázisú) jégkorong bajnokság is az egészség fontosságára hivatkozva. A magyar bajnokság az EBEL vagy a szlovák bajnokság példáját követte a végső győztes megnevezésével kapcsolatban? Inkább a szlovák bajnoksággal lehet párhuzamot vonni, de nem teljes mértékben, ugyanis a magyar (bázisú) bajnokságban kettő győztest is hirdettek: *„A párharcok állását és a szezon eredményeit szem előtt tartva a konzultációk nyomán teljes egyetértésben az a döntés született, hogy az Erste Liga bajnokának megosztva az FTC-Telekomot és a Csíkszeredai Sportklubot tekintik, bronzérmeseinek pedig a Gyergyói HK-t és az UTE-t”* (NSO/4, 2020). Azaz az eddig elért eredmények és kiválóság alapján hirdettek bajnokot – azaz meritokrata döntés született a végeredmény meghatározásával kapcsolatban. A meritokráciára való hivatkozás révén a „közös bajnoki cím” kevésbé érthető, hiszen az alapszakasz végén a Csíkszeredának 89, míg az FTC-Telekomnak 80 pontja volt, amely szignifikáns, több, mint 10%-os különbség az elért pontok számát tekintve (NSO/5, 2020). A meritokrácia abban az esetben indokolt, ha az alapszakasz 1. és 2. helyezettjét ugyanúgy kezeljük, azaz akiknek a legnagyobb esélyük lett volna bejutni a nagydöntőbe – és ekkor még nem számoltunk a többi csapattal, akik bejuthattak volna a rájátszásba, és esélyük lett volna a bizonytalan végkimenetel révén a bajnoki cím megszerzésére. Azaz az egyenlőségi igazságossági elv csak az alapszakasz 1. és 2. helyezettjére vonatkozott. A megosztott 3. hely már érdekesebb kérdés, hiszen nem a bajnokság alapszakaszának 3. (Corona Brasov) és 4. (Dunaújvárosi Acélbikák) helyezettjét választották, hanem az alapszakasz 6. (UTE) és 7. (Gyergyói Hoki Klub) helyezettjét, akik több, mint 10 ponttal kevesebbet gyűjtöttek az alapszakasz említett 3. és 4. helyezettjénél – sőt: az alapszakasz 3. helyezettje 22 ponttal gyűjtött többet az alapszakasz 7. helyezettjénél, mégsem előbbi lett bronzérmes (NSO/5, 2020). Nehezen értelmezhető, hogy az indokban szereplő párharcok állása és a szezon eredményei alapján miért ez a döntés született – a meritokráciát, az egymással szemben viszonyított eredményeket nem lehet alapnak tekinteni, amely megkérdőjelezi a versenysport téloszát, így a végeredmény bárminemű igazságosságát (annak ellenére, hogy a leírás alapján a konzultációk nyomán teljes egyetértés született).

A vizsgált esetpéldákban az utilitarista igazságosság, mint a hasznosság maximalizálása nem jelent meg, hiszen a folytatás helyett a szezon befejezése mellett döntöttek. Úgy

értem, ha folytatták volna a bajnokságot, akkor a gazdasági hasznosság maximalizálására törekedtek volna a szponzori szerződések fennmaradásával, a közvetítési jogokkal és a jegyár-bevételekkel – ezen szempontok azonban inkább háttérbe szorultak (jogosan) a társadalmi népegészségügyi szempontokhoz képest. Továbbá az elemzett összes esetben látható, hogy az „evolucionista igazságosság” minden esetben érvényesült – egy sajnálatos külső tényezőnek (COVID-19) kellett megfelelni, ehhez alkalmazkodva, megfelelő (nemcsak sportszakmai, hanem magasabb rendű társadalmi) döntések meghozatalára volt szükség, amely a vizsgált jégkorong bajnokságok végét jelentette. A versenykiírást a COVID-19 következtében módosítani kellett, a módosítás több esetben szélsőséges (de indokolt) lépéssel következett be, miszerint (ahogy a kutatásom is mutatta) a COVID-19 hatására több bajnokságot is befejezettnek nyilvánítottak – már nem lehetett a sportpályán elért eredményekkel befolyásolni a helyezéseket, nagyrészt az addig elért eredmények alapján hirdettek (vagy nem hirdettek) bajnokot. A jégkorongsportban az időjárás és a szezonális miatt sem vártak a folytatásra – lefújták az osztrák, német, szlovák, lengyel, norvég, szlovén, svájci és a magyar „bázisú” és székhelyű jégkorong bajnokságot is, nem akartak nyáron tovább versenyezni egy téli sportágban (ezen felvetés részben érthető, részben azonban azért nem, mert fedett csarnokokban játsszák manapság a jégkorong mérkőzések többségét, így az időjárási körülményekre nem lehet kizárólagos hivatkozni, talán inkább a lejáró szerződésekre, amelyek inkább utilitarista kérdések, ha az igazságosság oldaláról közelítjük meg ezen kérdéskört is). Akár külső (COVID-19), akár belső (szövetségi döntések a folytatásról) körülményekhez kellett alkalmazkodni, megállapítható, hogy az evolúciós szemléleten alapuló igazságosság minden esetben megfigyelhető volt, aki a legjobban tudott alkalmazkodni a kialakult sajnálatos körülményekhez (világjárványhoz), ő érdemelte meg leginkább a bajnoki címet (ha hirdettek egyáltalán a szervezők végső győztest, hiszen például az osztrák bázisú jégkorong bajnokságban nem avattak győztest, ellentétben valahol kettő bajnokot is meghatároztak, ahogy a magyar székhelyű jégkorong bajnokság esetpéldája is mutatta).

A kutatás végén egy összehasonlítás, a nagy hagyományokkal rendelkező magyar vízilabda bajnokság lehetséges befejezését és végeredményének meghatározását is vizsgáltam. Miután a kosárlabdában, a röplabdában és kézilabdában Magyarországon már befejezettnek nyilvánították a bajnokságokat, a vízilabdában eleinte csak felfüggesztették az idényt. Azaz más példát követ, mint a hazai és nemzetközi jégkorongsport – nemcsak a befejezéssel kapcsolatban, hanem még az igazságossági elv is különbözik a végeredmény meghozatalával kapcsolatban. Különbözőképpen zárnak le a női és a férfi vízilabda bajnokságot, azért, mert más stádiumban tartott a bajnokság, a hölgyek az utolsó fázishoz már közel jutottak, a férfiaknál azonban a középszakaszon elején következett be a megszakítás. A férfiaknál a 16 csapat kuparendszerben folytatná a küzdelmeket, minden csapatnak 11 mérkőzése lenne, irányított sorsolással alakítanák ki a négy csoportot, a csoportbesorolás alapja a bajnokság félbeszakításakor érvényes aktuális állás lenne. *„A csapatok nulla ponttól indulnának, tehát tulajdonképpen újrakezdődne a verseny – így Tóth*

Sándor” (NSO/6, 2020). Látszik, a versenysportban egalitáriánus elv is érvényesülhet egy bajnokság újraindításakor – azaz „tabula rasa”, mindenki nulla pontról indulna, mindenkinek újra (mint a bajnokság kezdetekor) ugyanakkora esélye lenne a győzelemre, azaz az eddigi, pályán elért eredmények semmibe vételére, az eddigi meritokrácia eltörlésére kerülhetne sor (annyiban azonban nem törlődött, hogy a csoportbesorolás alapja a félbeszakításkor érvényes állás lenne). A télosznak megfelelően azonban a versenysport végeredményének meghatározásában már nem lehet egyenlőség, nem sorsolhatják ki a győztest, a pályán kell eldőlnie a végeredménynek az elért eredmények (és kiválóság) alapján. A terv megvalósíthatónak tűnt, újra kiélezett lehetett volna (egyenlőségi elv alapján) a bajnokság, a nézői és szurkolói érdeklődés is még nagyobb lehetett volna, a média érdeklődésével egyetemben (amely további utilitarista kérdéseket is felvet). Minden csapatnak újra ugyanannyi esélye lehetett volna a bajnoki cím elnyerésére (ha nem számoljuk az erőviszonyokat és az eddigi elért korábbi eredményeket kiindulási alapként). Klsőbb azonban a Magyar Vízilabda Szövetség a 2019/2020-as vízilabda-bajnoki idényt (a kupával ellentétben) végül mégis törölte (NSO/7, 2020).

MEGBESZÉLÉS

IGAZSÁGOSSÁGELMÉLET FÜGGŐ IGAZSÁGOS VÉGEREDMÉNYEK MEGHATÁROZÁSA

A COVID-19 világjárvány terjedésének megfékezésére tett lépések utána terelődhet csak a figyelem a társadalom különböző alrendszerre, így a sportra, ezen belül a különböző jégkorong bajnokságok igazságos végeredményeinek meghatározásaira is. A kutatás és elemzés során látható, hogy bár alapjaiban igen, azonban nem minden jégkorong szakszövetség ugyanazon igazságosságelmélet alapján hozta meg a döntést a végeredmény meghatározásával kapcsolatban. Azonban azt is láthatjuk, a versenysport téloszával megegyeztek a döntések – egy kérdéses eset lehet, az említett magyar székhelyű jégkorong bajnokság, ahol a bronzérmesek kiléte csak kisebb mértékben kötődik a meritokráciához – ezen igazságossági elv alapján (azaz a sportpályán elért eredmények alapján) mások érdemelték volna meg inkább az előkelő 3. helyezést. Láthatjuk, sokféleképpen lehet végeredményt hirdetni – attól függ, melyik igazságosságelméletet fogadjuk el, és alkalmazzuk a gyakorlatban. Melyik a legindokoltabb döntés, és miért? Vannak kizáró igazságosságelméletek is, amelyek nem felelnek meg a télosznak, azokat nem is alkalmazták az általam vizsgált esetekben (azaz például az egyenlőség elvét a végeredmények meghatározásánál).

A végeredmények meghatározásával kapcsolatban az elért eredményeken alapú meritokrácia (és az arisztotelészi kiválóság alapú megkülönböztetés, amelyet a kutatás során az egyszerűség kedvéért egyenlővé tettem a meritokráciával) dominál, azonban

látható, hogy nem teljes mértékben (aktuális eredményeken alapuló) meritokratikus a rendszer. Nem beszélhetünk teljes meritokráciáról, hiszen a bajnokságok lefújásakor még nem játszott mindenki mindenkivel, ugyanannyi alkalommal, azaz egy aktuális, eddig elért eredményű meritokráciára lehetett hivatkozni, az egyenlőség elve még nem teljesült – mivel nem játszott mindenki mindenkivel ugyanannyiszor, így egyes csapatoknak „papíron” könnyebb, másoknak nehezebb ellenfelek lettek volna még hátra. Illetve nemcsak aktuális, azaz a jelenlegi tabellán elfoglalt helyezésre hivatkozva határoztak meg győztest, hanem több esetben az előző szezonban elért eredményt is latba vették az aktuális szezon végeredményének meghatározásakor (lásd a szlovák bázisú jégkorong liga egyik érvelését, amely a tavalyi szezonbeli győzelemre vonatkozott). A versenysportban a meritokratikus (és kiválósági) alapok evidensek, a végső győztest a sportpályán elért eredmények vagy kiválóság alapján kell kihirdetni. Azaz a sportpályán nyújtott teljesítmény számít, ludus, agon típusú játék (CAILLOIS, 1961) – adott versenyen elért eredmények és optimális alkalmazkodás során születhet csak igazságos végeredmény.

KÖVETKEZTETÉSEK

Számtalan igazságossággal kapcsolatos kérdés merülhet fel a jégkorong bajnokságok végeredményeinek meghatározásával kapcsolatban – a kérdés továbbra is az: melyik igazságosságelméletet fogadjuk el, és miért éppen azt követjük? A fenti kutatás és a döntések magyarázata igazolja, hogy a szervezők igazságos végeredményeket szerettek volna megállapítani, csak nem mindig ugyanazon az úton haladva és elvek mentén tették mindezt. Voltak természetesen analógiák és hasonlóságok bajnokságok között, amelyek a meritokrácia és a kiválóság eszméjén nyugszanak. Azaz a versenysport téloszával összhangban (amely teljesülése kizáró kritérium), a meritokrácia elvét egyik jégkorong szakszövetségi döntés sem vette el, sőt: mindegyik alkalmazta is – a kérdés az aktualitáson volt, azonban többnyire az aktuális szezon eredményeit vették figyelembe a bajnok, vagy bajnokok meghatározásakor.

További sportágak bajnokságainak hivatalosan meghatározott végeredményeit is lehet elemezni igazságosságelméleti szempontból. A versenysport téloszát továbbra is szem előtt tartva sok hasonló elven alapuló döntést várhatunk, főként a meritokráciára és a kiválóságra vonatkoztatva. A kutatások további igazságosságelméletekkel is kiegészülhetnek (például Friedman libertarianizmusával, vagy Rawls tudatlanság fátyla mögötti igazságosságelméletével). Emellett még nagyobb témakör lehet az utilitarista igazságossági elv és a COVID-19 kapcsolata – azaz a világjárvány következtében milyen gazdasági hatások érték, érik és sajnálatosan fogják még érni a verseny- mellett a szabadidősportot egyaránt. Miként lehet a jövőben a hasznosságot (és boldogságot) maximalizálni, átértékelődnek-e (a milli) alacsonyabb és magasabb rendű élvezetek,

hogyan és milyen „szerepben” fognak megjelenni a mai modern sport, COVID-19 utáni világában. A sportszervezeti utilitarizmust, a libertarianizmussal egyetemben egy korábbi tanulmányomban már vizsgáltam (ZIMÁNYI – GÉCZI, 2018).

IRODALOMJEGYZÉK

Aristotle's, (2011). *Nicomachean Ethics*. Chicago and London: The University of Chicago Press.

Bentham J. (1996). *Introduction to the Principles of Morals and Legislation*. University Press, Oxford.

Caillois R. (1961). *Man, Play and Games*. Free Press of Glencoe, New York.

Darwin C. (2015). *A fajok eredete*. Typotex, Budapest.

Friedman M. (1962). *Capitalism and Freedom*. University of Chicago Press, Chicago.

MacIntyre A. (2007). *After virtue* (3rd ed.). University of Notre Dame Press, Notre Dame, Indiana.

Mill J.S. (1989). *On Liberty*. University Press, Cambridge.

Mill J.S. (1979). *Utilitarianism*. George Sher, ed. Hackett Publishing.

Rawls J. (1971). *A Theory of Justice*. Mass.: The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge.

Sandel M.J. (2009). *Justice. What's the Right Things to Do?* Farrar, Straus and Giroux, New York.

Simon R.L., Torres C.R., & Hager P.F. (2015). *Fair play the ethics of sport (4th ed.)*. Westview Press, Colorado.

Warburton N. (2012). *A Little History of Philosophy*. Yale University Press, New Haven.

Zimányi R., & Vermes K. (2016). Happy Sport Clubs. A. Gál, J. Kosiewicz & T. Sterbenz (Eds), *Sport and Social Sciences with Reflection on Practice*. Warsaw: AWF-ISSSS, pp. 117-128.

Zimányi R. G., & Géczi G. (2018). Justice at Sport Clubs According to the Theory of Utilitarianism and Libertarianism *PHYSICAL CULTURE AND SPORT STUDIES AND RESEARCH* 77:(1) pp. 55-60.

Internetes hivatkozások

EBEL, Osztrák központú jégkorong liga, <https://www.erstebankliga.at/news/?id/10657/103105>, letöltve: 2020. március 11.

Koronavírus-gov, Koronavírus tájékoztató, <https://koronavirus.gov.hu/cikkek/who-vilagjarvanynak-minositette-koronavirus-fertozest>, letöltve: 2020. július 28.

NSO/1, Nemzeti Sport Online, <http://www.nemzetisport.hu/jegkorong/jegkorong-az-ebel-es-a-nemet-liga-is-befejezodott-2752253>, letöltve: 2020. március 11.

NSO/2, Nemzeti Sport Online, <http://www.nemzetisport.hu/jegkorong/jegkorong-a-tipsport-ligat-is-befejezik-a-koronavirus-miatt-2752367>, letöltve: 2020. március 11.

NSO/3, Nemzeti Sport Online, <http://www.nemzetisport.hu/jegkorong/koronavirus-bajnokot-hirdettek-a-szlovak-jegkorongligaban-2752689>, letöltve: 2020. március 13.

NSO/4, Nemzeti Sport Online, <http://www.nemzetisport.hu/jegkorong/jegkorong-az-erste-ligat-is-befejezik-a-koronavirus-miatt-2752455>, letöltve: 2020. március 12.

NSO/5, Nemzeti Sport Online, <http://www.nemzetisport.hu/jegkorong/erste-liga-2019-2020-alapszakasz-2721445>, letöltve: 2020. július 24.

NSO/6, Nemzeti Sport Online, <http://www.nemzetisport.hu/vizilabda/vizilabda-javaslat-a-bajnoksagok-befejezesere-2760307>, letöltve: 2020. június 24.

NSO/7, Nemzeti Sport Online, <http://www.nemzetisport.hu/vizilabda/vizilabda-az-mvlsz-torolte-a-2019-2020-as-klubidenyt-2761863>, letöltve 2020. július 24.